

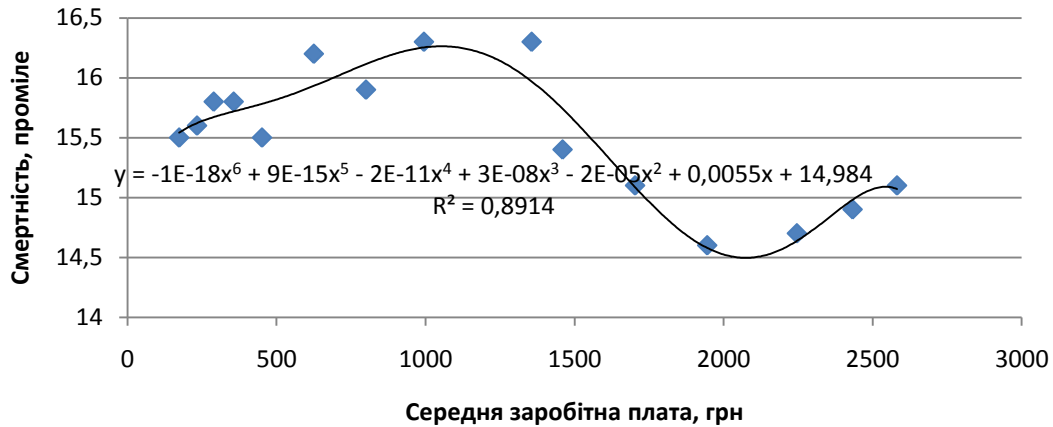
Медико-географічні індикатори в оцінці якості життя населення

Показники медико-географічної ситуації та суспільного здоров'я являються базовими при дослідженні якості життя населення (ЯЖН) на мезорегіональному рівні. Дане твердження не може являти собою однозначну закономірність, але його вагомість зростає у регіонах, де досить складно встановити показники, що характеризують реальний добробут, або ж відобразити їх полюсність. До таких регіонів варто віднести, наприклад, території з суто аграрною спеціалізацією, де використання типових характеристик, як то рівень середньої заробітної плати чи забезпеченість населення житлом, може дати хибно позитивний або хибно негативний результат. Це зумовлено багатьма процесами, зокрема відсутністю даних про доходи населення від реалізації агропродукції, про міграції з сільської місцевості, завдяки яким зростають показники забезпеченості населення житлом.

Наступне «за» щодо доцільності використання медико-географічних індикаторів в оцінці ЯЖН, є ефект пролонгованості дії та відстрочення результуючого ефекту соціально-економічних змін на якісні характеристики населення та ЯЖН. Зазвичай комплексна оцінка ЯЖН проводиться станом на певний рік, але показники поточного року є результатом соціально-економічних змін попередніх років, а щорічні характеристики проявлять свій ефект (наприклад підвищення заробітної плати) лише в наступних роках. Тому складність якісної характеристики полягає не лише у складності розрахунків, але і у високій нестабільності та варіативності її сутності. Виходячи з цього, необхідним є паралельне дослідження динаміки показників і поточне прогнозування, що формує ряд методологічних складностей. Медико-географічні ж показники відбивають реальну ситуацію на даний рік.

Динаміка медико-географічних показників завжди є відтермінованим індикатором соціально-економічних змін. Подібний ефект встановлений нами також при перевірці залежності між показниками народжуваності та рівнем державної допомоги при народженні дитини. Аналогічний ефект відтермінованості спостерігається і у залежності середньої заробітної плати та смертності населення (рис. 1).

Навіть при досить активному підвищенні рівня заробітної плати показники смертності продовжують зростати, поки їх рівень не досягне таких показників, що здатні задовольнити потреби населення у тій мірі, яка необхідна для покращення ЯЖ і зниження показників смертності. Наступне доволі різке зменшення показників смертності є результатом відтермінованого ефекту та достатнього ефекту насичення. Потім населення виходить на якісно новий рівень соціальних стандартів, знову збільшується незадоволеність і відповідно починають підвищуватись показники смертності.

Рис. 1. Залежність між рівнем середньої заробітної плати та смертністю населення (Херсонська область, за період 2000-2014рр.)

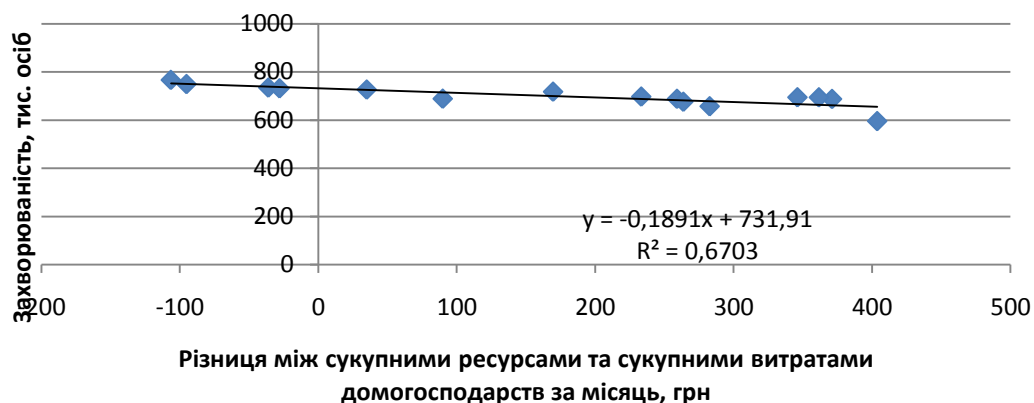
Оскільки, як було сказано вище, показники середньої заробітної плати не завжди коректно передають рівень фінансового благополуччя населення, то варто також розглядати такі показники, як: сукупні ресурси в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство(грн.) та сукупні витрати в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство (грн.). Різниця між даними показниками є свідченням можливості для населення до саморозвитку та покращення власного рівня життя.

До 2004 р. ресурсів домогосподарств Херсонської області не вистачає навіть на задоволення мінімальних витрат, для цього періоду характерним є і найгірші медико-географічні показники. Починаючи з 2004 р., спостерігається поступова поява у населення «вільних» коштів, які забезпечують повільне, але стабільне поліпшення ЯЖН. Найвищі показники «вільних» коштів у населення спостерігаються у 2008 та 2014 рр. Для того, щоб показати як за допомогою медико-демографічних характеристик можливо відобразити зміну якості життя населення, замінивши тим самим показник «вільних» коштів, слід використати показник загальної захворюваності населення. Показники захворюваності найбільш швидко реагують на будь-які суспільні зміни, тобто володіють високою геосоціофільністю. На рис.2 можна спостерігати майже лінійну залежність між показниками захворюваності та кількістю «вільних» коштів у населення області. Вагомим підтвердженням у даному випадку є коефіцієнт кореляції між даними показниками, який становить -0,82. Тобто, коли у населення з'являються надлишкові кошти, то вони витрачають їх на покращення умов власного життя та здоров'я.

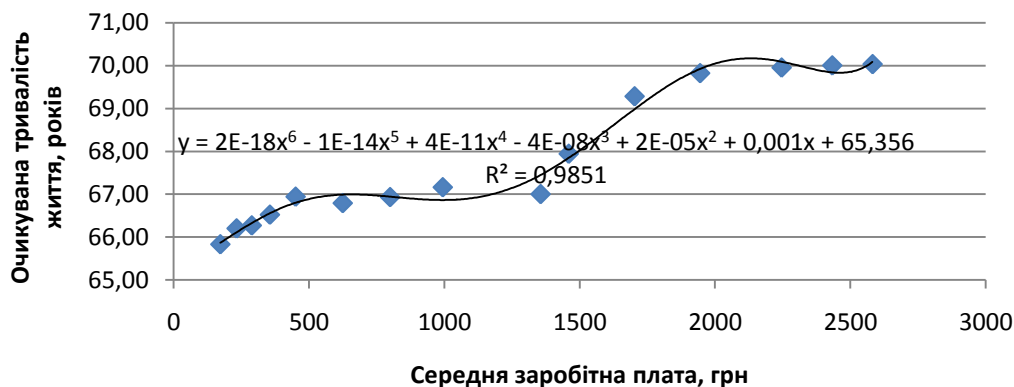
З проведеного аналізу зрозумілим є, що за допомогою показників первинної захворюваності досить добре можливо передати реакцію населення на суспільні зміни, що і формують надалі ЯЖН.

Найбільш цікавою медико-географічною характеристикою є мабуть очікувана тривалість життя населення. Дана характеристика завжди використовується як основна при міжнародних порівняннях, адже вона краще, ніж будь-які інші соціально-економічні показники, відображає і ЯЖ, і рівень

суспільного здоров'я населення. Як видно з рис. 3, лінія тренду проходить хвилеподібно, з відрізками стабілізації та зростання, тобто реакція на зміну рівня благополуччя у населення відбувається відстрочено.

Рис. 2. Залежність між різницею сукупних ресурсів та сукупних витрат домогосподарств («вільні» кошти) та захворюваністю населення (Херсонська область, за період 2000-2014рр.)

Рис. 3. Залежність між рівнем середньої заробітної плати та очікуваною тривалістю життя (Херсонська область, за період 2000-2014рр.)

У типовому списку показників що використовуються для оцінки ЯЖН, демографічним характеристиками та характеристикам здоров'я населення відводиться менша роль, ніж економічним, що є вірним на міжнародному та частково на національному рівні, але при характеристиці регіональних диспропорцій і проблем показники медико-географічної ситуації та її динамічних характеристик є більш інформативнішими для оцінки ЯЖН, оскільки передають реальну ситуацію без відтермінування. Тобто, на регіональному рівні застосування геоситуаційного підходу є найбільш виправданим.

Сучасна загальна динаміка медико-географічної ситуації має позитивний напрямок, але робити остаточні висновки ще передчасно. Суспільно-політична криза, яка почалася в 2014 р. ще в повній мірі не відобразилась на ЯЖ населення Херсонської області, але поступове погіршення як економічних показників, так і показників захворюваності (які ще більше змінюються в результаті суспільно-політичної напруги), є передвісником значного погіршення рівня життя населення та його якості.

Молікевич Роман Сергійович

асистент кафедри соціально-економічної географії факультету біології,
географії і екології, Херсонський державний університет, м. Херсон, Україна.

Поштова адреса :вул. 40 років Жовтня, 27, м. Херсон, 73000

Тел. 0665981860

stoa13@rambler.ru

Науковий керівник: доктор географічних наук, професор Гукалова І.В.